

underbetoner han dansk egen nytte, men fremstillingen er dog højt hævet over den tarvelige hagiografiske tendens som præger ældre historiske fremstillinger.

Først i det afsluttende afsnit om den omvæltning som fulgte på nyordningen i 1950 bliver Gad skarp i vurderingerne; udviklingen foregik på danske præmisser, blev præget af teoretiserende eksperter, løb løbsk, løb fra grønlænderne og indebar en massiv danisering, som affødte en national grønlandsk reaktion. Her skrev Gad udaf egen erfaring; han var en af fortalere for reformer og udvikling efter 2. Verdenskrig, og en af dem der sagde fra i 1960-erne. Siden kastede han sig over det indgående studium af det vestgrønlandske samfunds historiske rødder, hvis resultater gives i koncentrat i den foreliggende bog.

Jan Kanstrup

BENT BLÜDNIKOW (RED.): Fremmede i Danmark. 400 års fremmedpolitik. Odense Universitetsforlag, 1987. 260 s., ill. 178.50 kr.

I sin indledning pointerer redaktøren, at der er tale om en antologi, som specielt behandler eet aspekt af fremmedhistorien, nemlig de danske myndigheders holdning. Det er hans håb, at antologien vil være startskuddet til en bredere fremmedforskning. Offentlige myndigheders holdning er et oplagt sted for historien af starte, for det er jo netop denne, som er overleveret i det historiske kildestof. De fremmedes eget syn på myndighederne – og danskerne – vil det blive vanskeligere at grave frem i arkiver og forordninger, men man kan ikke udelukke, at noget kan findes og at en fantasifuld udnyttelse af kilderne kan fremdrage andet.

Bogen begynder med en meget nyttig oversigt over fremmedrettens udvikling i Danmark 1700–1914. Man ærgrer sig over, at den ikke er ført op til idag, for det kunne Inger Dübeck sagtens have gjort. Det samme gælder en senere artikel af Jens Vedsted-Hansen, som behandler forsørgelsesproblemet i fremmedretten. Det er jo et af de mest centrale spørgsmål netop i vore dages »fremmedpolitik«, og der mangler bestemt ikke kilder. Mellem disse afhandlinger, som er skrevet af jurister, er der en række specialafhandlinger om vore gamle, kendte indvandrergrupper: jøder, kartoffeltyskere, svenskere og polakker. Noget af det er nyt, andet er opkog af gamle travere, men ikke derfor irrelevant: Man kan jo ikke vente, at alle læsere er velbevandrede i den eksisterende litteratur. Og vil man orientere sig i denne, så er den afsluttende bibliografi et fint hjælpemiddel, hvori også bøger og artikler, som handler om de mere aktuelle problemstillinger, er taget med.

Antologiens sidste afhandling er, såvidt det er anmelderen bekendt, noget nyt: forskningsstipendiat Hans Uwe Petersen fra Institut for Samtidshistorie skriver om »Danmark og Hitler-flygtningene fra Tjcekoslovakiet 1938–45«. Det er en ret upåagtet episode i Danmarkshistorien, at den danske regering i 1938 gav indrejsetilladelse til flygtninge fra Tjcekoslovakiet, der enten var folk, som var kommet dertil fra Tyskland eller Østrig eller fra det okkuperede Sudeterland – og at man gav tilladelsen uden at have garanti for, at de ikke ville falde det offentlige til byrde. Petersen gennemgår – i detaljer – forhandlinger og forhalinger og forviklinger og ender med at opføre, at der kom ialt 163 Hitler-flygtninge fra Tjcekoslovakiet (over Polen og Sverige) hertil, ud af skønsmæssigt 150.000, som havde behov for et asyl. Paradoksalt nok blev beslutningen truffet under indtryk

af den antisemitiske pogrom i Tyskland 10.–11. november 1938, paradoksalt fordi man netop søgte at undgå at få jødiske flygtninge hertil – jøder og kommunister var uvelkomne, skriver Petersen ligeud, og af teksten i øvrigt fremgår det, at det stort set var en intern socialdemokratisk hjælpeaktion. At denne lille indvandring ikke har sat sig spor i Danmark, skyldes bl.a. at mange tog videre – således rejste allerede i 1939 65 til Canada; efter at de, der under besættelsen måtte flygte videre til Sverige, var vendt tilbage igen, drejede det sig om ialt 49 personer.

Det samlede indtryk af antologien er, at mange af artiklerne fortaber sig i en sådan detailrigdom, at det går ud over de store linier. Men de er der: Før som nu, har man i Danmark været forbeholden overfor flygtninge, dels af nærighed, dels af frygt for »fremmede religioner« eller fremmede i almindelighed. Men jeg vil dog vove den påstand, at Danmark er blevet afkristnet helt uden jødisk eller islamisk medvirken.

George Nellemann

OLDTID OG MIDDELALDER

BRIAN PATRICK MCGUIRE (ed.): *War and Peace in the Middle Ages*. Kbh., C. A. Reitzels Forlag, 1987. 298 s.

Bogen indeholder bidragene fra konferencen »War and Peace in the Middle Ages«, der blev afholdt ved Københavns Universitet i august 1985. Formålet med konferencen var at lade middelalderspecialister, såvel danske som udenlandske, give et bidrag til den offentlige debat om krig og fred i historisk perspektiv. Dette kunne let føre til mere eller mindre hårdhændede parallelliseringer fra middelalderen til nutiden, hvilket dog er undgået, selvom nogle af bidragene knytter an til aktuelle problemstillinger. Denne forsigtighed med at drage for vidtgående konklusioner ses således eksplicit i Christopher Holdsworths bidrag »War and Peace in the Twelfth Century. The Reign of Stephen Reconsidered«, hvor det hedder: »To draw implications from this reign for peacemaking today, which is one of sub-themes of this conference, at the end of an already long paper would be foolish. But I hope enough has been presented here to suggest that the study of the events of a particular period can produce many issues relevant to our modern problems, even if, perhaps, they highlight more questions than answers«.

Holdsworths bemærkning kunne egentlig stå som eksponent for hele bogen med dens mange forskelligartede bidrag, der dækker bredt i tid og rum. Nogle af bidragene kan synes snævre og stærkt specialiserede, men virker i sammenhængen ganske spændende og tankevækkende. Især virker begrebet »den retfærdige krig« i såvel middelalderens kristendom som Islam aktuelt, men fornyelsen i mange af bidragene går egentlig mere på deres focusering på de fredsbestræbelser og opfattelser af fred, som ellers kan være vanskelig at finde i den gængse middelalderforskning. Det ville således være forkert at fremhæve enkelte bidrag frem for andre, idet bogens styrke og inspiration netop ligger i helheden og den samlede mængde af forskellige synsvinkler på begreberne krig og fred i middelalderen.

Jørgen Würtz Sørensen